

Nr 6.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 46, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Pettersson* i *Ersbacken m. fl.* hemställt »att riksdagen måtte för sin del besluta, att bestämmelserna i 5 § 1 stycket förordningen om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. (SFS nr 295/1950) skola erhålla följande lydelse: 'Tillägg å sjukpenning eller livränta till den skadade utgives endast om arbetsförmågan blivit nedsatt med minst 20 procent, försävvitt ej annat följer av vad i 11 § sägs.'»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Den första mera allmänna regleringen av rätten till ersättning vid olycksfall i arbete kom till stånd genom *lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete* (nr 39). I denna lag — som alltjämt äger giltighet på olycksfall som inträffat under tiden fram till den 1 januari 1918 — stadgades skyldighet för vissa enskilda arbetsgivare, huvudsakligen sådana som utövade industriell verksamhet, att utgiva ersättning till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet.

Den 1 januari 1918 avlöstes 1901 års lag av *lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete* (nr 235; ändr. 323/1919, 320/1922, 155/1924, 215/1926, 135/1928, 349/1933, 383/1936, 69/1939, 818/1939, 514/1941, 940/1941, 227/1944, 191/1945, 350/1946, 493/1946, 483/1947 och 420/1948), enligt vilken i princip varje arbetare är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet.

Av de olika ersättningsformer, som enligt olycksfallsförsäkringslagen kunna ifrågakomma, äro endast två av intresse i detta sammanhang, nämligen *sjukpenning* och *livränta*. Sjukpenning utgives om olycksfallet medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, dock endast om sjukdomen varat visst antal dagar och arbetsförmågan nedsatts med minst en fjärdedel. Sjukpenningen beräknas för dag och utgår så länge sjukdomen varar. Medför olycksfallet under längre eller kortare tid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, utgives livränta under tiden, såvida arbetsförmågan är nedsatt med minst en tiondel. Även enligt

lagens ursprungliga bestämmelser stadgades såsom villkor för erhållande av sjukpenning och livränta att arbetsförmågan skulle vara nedsatt i nu angiven grad.

Här förtjänar att anmärkas, att invalidlivräntan enligt olycksfallsförsäkringslagens ursprungliga lydelse skulle vid förlust av arbetsförmågan utgöra två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen. Livräntans storlek stod således i direkt proportion till invaliditetsgraden. Denna regel gällde oförändrad till den 1 januari 1949. Den då vidtagna lagändringen innebar att den, som till följd av olycksfall i arbetet helt mist sin arbetsförmåga eller fått denna nedsatt med minst tre tiondelar, erhåller en *förhöjd livränta* från och med månaden näst efter den, varunder han fyllt 18 år, till och med den månad, varunder han fyller 67 år.

Enligt en av de grundläggande principerna i 1916 års lag är såväl sjukpenningens som livräntans storlek beroende av den skadades beräknade årliga arbetsförtjänst under tiden närmast före olycksfallet. Ju större hans arbetsförtjänst då varit, desto högre blir ersättningen. En annan huvudprincip är att sjukpenningens och invalidlivräntans storlek beror på den grad, varmed arbetsförmågan blivit nedsatt till följd av olycksfallet. Vid total förlust av arbetsförmågan utgår sålunda hel sjukpenning eller full livränta; vid nedsättning av arbetsförmågan jämkas beloppen.

De nu angivna båda huvudprinciperna ha gällt sedan lagens tillkomst. Emellertid ha de regler, varigenom ifrågakvarande principer närmare utformats och enligt vilka sjukpenningens eller livräntans storlek i varje särskilt fall skall beräknas, ändrats vid upprepade tillfällen, varje gång i förmånlig riktning för försäkringstagarna. Därvid har det icke ansetts möjligt att göra lagändringarna tillämpliga på redan inträffade olycksfall. Till följd härav gäller genomgående, att varje försäkringstagare får uppbära ersättning enligt de regler som gällde, när olycksfallet inträffat. Om olycksfallet inträffat vid en tidpunkt, då mindre förmånliga ersättningsregler gällde, utgår alltså lägre ersättning än om olycksfallet inträffat vid en senare tidpunkt, då ersättningsreglerna ändrats.

Vid sidan av olycksfallsförsäkringslagen finnes ett flertal författningar avseende särskilda kategorier. Dessa skola emellertid i detta sammanhang lämnas åsido.

Dyrtdistillägg av statsmedel å ersättningar i anledning av vissa skadefall, som inträffat före utgången av år 1940, ha utgivits från och med år 1942. De ursprungliga bestämmelserna, som innefattades i en förordning av den 19 december 1941 (nr 942), gällde två år. De senast gällande bestämmelserna återfunnos i *förordningen den 30 juni 1943 angående dyrtdistillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete*

m. m. (nr 449; ändr. 351/1946), som enligt förordning den 27 maj 1949 (nr 242) gällde till och med den 30 juni 1950. Enligt 1943 års förordning skulle den, som ägde rätt till bl. a. sjukpenning eller livränta enligt någon av vissa i 2 § av förordningen angivna lagar eller författningar, vara berättigad till dyrtidstillägg därå under de förutsättningar och i enlighet med de föreskrifter som stadgades i förordningen.

Den 26 februari 1949 avlämnade *socialvårdskommittén* ett betänkande med förslag till bestämmelser om tillägg av statsmedel åt vissa ersättningsstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen och åtskilliga andra författningar. I betänkandet förordades i fråga om ersättning till de kategorier det här gäller nya regler, avsedda att höja ersättningsnivån i de äldre skadefallen.

Kommittén har i första hand uppehållit sig vid den centrala författningen på detta område, nämligen 1916 års olycksfallsförsäkringslag.

Vid bestämmandet av ersättningstilläggen i de äldre fallen måste, enligt vad kommittén uttalade, en avvägning ske mellan skälighets-, kostnads- och administrativa synpunkter. Kommittén fortsatte:

En uppräknig av ersättningarna i de äldre fallen till belopp, som utgå i jämförliga nya fall, vore utesluten redan av praktiska skäl. Mot en sådan uppräknig talade även att många ersättningstagare nu uppnått en sådan ålder, att de lämnat arbetslivet eller hade nedsatt arbetsförmåga oavsett skadan samt att de skadade i stor utsträckning kunnat genom övergång till nytt yrke och genom anpassning minska skadornas faktiska betydelse för förvärvsförmågan. En allmän omprövning av invaliditetsgraderna i samband med ersättningarnas uppräknig borde därför icke ifrågakomma, i synnerhet som det ofta måste vara mycket vanskligt att avgöra i vad mån numera förefintlig invaliditet vore att tillskriva skadans följder eller andra omständigheter såsom åldersförändringar och sjuklighet. Återhållsamhet vid ersättningstilläggens bestämmande kunde även vara motiverad såväl från finansiell synpunkt som med hänsyn till att kommittén vid den allmänna översyn av olycksfallsförsäkringslagen, varmed kommittén vore samsatt, ämnade undersöka, om något system med indexbestämda ersättningsskalor borde ifrågakomma.

Kommittén ansåg, att tilläggen borde vara procentuella liksom dyrtidstilläggen. Men till skillnad från dessa borde de nya tilläggen graderas så att procenttalet bleve större för dem, som skadats då maximiersättningarna och lönerna voro låga, än för de under senare tid skadade. Samma minimigräns, som gällde för dyrtidstilläggen, dvs. 30 procents invaliditet, ansågs av kommittén lämplig även för de ifrågavarande ersättningsförbättringarna.

Genom *proposition nr 97* till 1950 års riksdag föreslogs att från och med den 1 juli 1950 tillägg skulle utgå av statsmedel till vissa ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen och åtskilliga andra med denna närbesläktade författningar.

I propositionen, som i huvudsak bifölls av riksdagen, påpekade *föredra-*

gande departementschefen, statsrådet Möller, efter att ha erinrat om att enligt kommitténs förslag tillägg till invalidlivränta icke skulle utgå, såvida arbetsförmågan ej vore nedsatt med minst 30 procent, att förslaget i detta avseende icke vore någon nyhet; samma minimigräns gällde för dyrtidstilläggen. I propositionen föreslogs också, att tillägg skulle utgå å sjukpenning efter samma grunder som livräntetilläget.

I 1 § förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. stadgas bland annat, att den som uppbar sjukpenning eller livränta enligt någon av de författningar, som angivas i förordningens 2 §, äger erhålla tillägg därå i enlighet med vad i förordningen sägs.

De författningar, som avses i 1 § och vilka finnas uppräknade i 2 §, äro:

lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning;

förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig;

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.;

förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret;

kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 678) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning;

förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt; samt

kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.

I 5 § första stycket ovannämnda förordning den 2 juni 1950 stadgas, att tillägg å sjukpenning eller livränta till den skadade utgives endast, om ar-

betsförmågan blivit nedsatt med minst 30 procent, försåvitt ej annat följer av vad i 11 § sägs. Sistnämnda paragraf innefattar vissa modifikationerna i ersättningsrätten, som här ej skola beröras.

6 § — vars innehåll slutligen skall angivas — upptager bestämmelser om tilläggens storlek. Stadgandet lyder:

För tid före utgången av den månad, varunder den skadade fyllt sextio-sju år, utgår i anledning av skada, som inträffat före den 1 januari 1949, tillägg enligt följande tabell:

Tid varunder skadan inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
före den 1 januari 1920	100	70	50
1 januari 1920—31 december 1926....	80	60	40
1 januari 1927—31 december 1941....	60	40	30
1 januari 1942—30 juni 1946	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948	30	20	—

För tid efter utgången av den månad, varunder den skadade fyllt sextio-sju år, utgår tillägg endast, om skadan inträffat före den 1 januari 1941. I sådant fall utgör tillägget 20 procent av ersättningens belopp.

Utskottet. Som den ovan lämnade redogörelsen giver vid handen utgår sedan den 1 juli 1950 tillägg av statsmedel till vissa ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen och åtskilliga andra med denna närbesläktade författningar. Vid bestämmandet av tilläggen har — enligt vad socialvårdskommittén uttalat — en avvägning företagits mellan skälighets-, kostnads- och administrativa synpunkter. Det har sålunda icke ansetts påkallat, att personer, vars arbetsförmåga är nedsatt med mindre än 30 procent, tillerkännas tillägg å sjukpenning eller livränta. Ovedersägligt är att ju mindre invaliditeten är, desto större är möjligheten till anpassning; i många fall torde invaliditeten efter en tid ej utgöra något hinder för ersättningstagaren att ernå samma inkomst som han haft vid tiden före det ersättningsgrundande olycksfallet. Tilläggen ha följaktligen ansetts böra tillkomma allenast dem, vars arbetsförmåga är så nedsatt, att de genom olycksfallet kommit i ett påtagligt behov av ekonomiskt understöd. Liksom i fråga om de tidigare utgående dyrtidstilläggen har gränsen dragits vid en invaliditet av 30 procent. Redan då de ursprungliga bestämmelserna om dyrtidstillägg förelades riksdagen uttalade sammansatta banko- och andra lagutskottet i anledning av ett motionsvis framställt yrkande, att gränsdragningen enligt utskottets åsikt vore sakligt grundad med hänsyn till att de livräntetagare, som icke komme i åtnjutande av dyrtidstillägg, finge anses äga möjlighet att oaktat invaliditeten skaffa sig arbetsinkomst (utl. nr

1/1941). Utskottet anser ej skäl föreligga att nu frångå denna ståndpunkt. Det förtjänar att här vidare nämnas, att samma gränsdragning tillagts betydelse i annat sammanhang. Som villkor för erhållande av s. k. förhöjd livränta gäller nämligen bl. a., att arbetsförmågan skall vara nedsatt med minst 30 procent.

Motionärerna hava ej angivit storleken av de tillägg, som böra utgå till dem, vilka enligt motionärernas mening skola komma i åtnjutande av tilläggen. Utskottet har under hand inhämtat, att den åsyftade reformen skulle, därest tilläggen beräknades enligt den lägsta skalan i 6 § förenämnda förordning den 2 juni 1950, innebära en ökad kostnad för statsverket på inemot 900 000 kronor för år. Jämförelsevis kan nämnas att genomförandet förra året av ifrågavarande ersättningstillägg beräknades för innevarande budgetår medföra en merkostnad för staten av omkring 1,75 miljoner kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion II: 46 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 februari 1951.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Hallagård, Sten, Wistrand, Sunne, Nils Elowsson och Bengtson;

från andra kammaren: herr Hellbacken, fru Johansson i Norrköping, fröken Höjer*, herrar Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Odhe*, Wiklund i Stockholm och fröken Wetterström*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

RESERVATION

av herrar *Hellbacken* och *Lundberg*.